

Кардашевський Юрій Романович,
доктор філософії в галузі права,
керівник відділу внутрішнього
контролю Національного агентства
з питань запобігання корупції

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Значна частина кіберзлочинів вчиняється фінансово мотивованими злочинцями. Таким злочинцям, які займаються торгівлею на кримінальних ринках або вимаганням грошей від своїх жертв, потрібні певні кошти чи інші фінансові інструменти для здійснення та отримання прибутку від своєї діяльності. У «реальних» злочинах це, швидше за все, була б готівка в місцевій або вільно конвертованій валюті, але кіберзлочинцям, які працюють у цифровому світі, потрібне цифрове рішення.

Фінансова активність, перш за все, пов'язується з отриманням швидкого прибутку і мінімізацією ризиків для самих кіберзлочинців, та набуває самих різних форм (табл. 1):

– фінансові шахрайства: *використання фішингу, скіммінгу, та інших методів для отримання доступу до банківських рахунків та кредитних карток;*

– фінансові транзакції від жертв до злочинців та між злочинцями: *використання новітніх банківських послуг та сучасних фінансових інструментів.*

Водночас важливими аспектами фінансової активності кіберзлочинців є відмивання коштів та фінансування тероризму, що певним чином пов'язується не лише з матеріальним збагаченням, а й з формуванням ринку кримінальних послуг у кіберпросторі.

За сучасного стану найбільшим поширенням характеризуються загрози шахрайства з платежами (67,10 %), водночас є значною фінансова активність, пов'язана з платежами від жертв до злочинців (60,90 %). Такий тренд зберігався упродовж останніх років та є характерним також у післявоєнний період, зокрема: значним рівнем ризику у майбутньому характеризуються шахрайство з платежами (45,37 %) та фінансова активність, пов'язана з платежами від жертв до злочинців (44,42 %).

Таблиця 1

Фінансова активність кіберзлочинців

ВИДИ ФІНАНСОВОЇ АКТИВНОСТІ КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
Шахрайство з платежами		67,10				45,37
Фінансова активність пов'язана з платежами між злочинцями		47,10				40,78
Фінансова активність пов'язана з платежами від жертв до злочинців		60,90				44,42
Відмивання коштів		48,00				41,61
Фінансування тероризму		32,30				36,45

Серед фінансових інструментів, що використовують жертви шахрайства, найбільшим поширенням характеризуються традиційні – банківські перекази (66,0 %) та використання платіжних карток – 64,3 %), тренд високого рівня за якими, зберігається упродовж останніх років та характеризується найвищим рівнем ризику у післявоєнний період (табл. 2).

Водночас, високим рівнем використання також визначаються платежі від жертв злочинців, що здійснюються шляхом купівлі предметів та речей (50,9 %) та з використанням криптовалют (48,6 %). При цьому, значним поширенням характеризується шахрайське поповнення мобільного рахунку (43,7 %) та використання електронних грошей (42,6 %).

Таблиця 2

Рівень ризиків фінансової активності за платежами від жертв до злочинців

ПЛАТЕЖІ ВІД ЖЕРТВ ДО ЗЛОЧИНЦІВ	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
5.1.Банківські перекази		66,00				43,70
5.2.Платіжна картка		64,30				43,91
5.3.Шляхом поповнення мобільного рахунку		43,70				38,18
5.4.Шляхом покупки якогось предмету, речі		50,90				40,54
5.5.Системи оплати ваучерами (наприклад, paysafecard)		27,40				33,38
5.6.Використання електронних грошей		42,60				39,74
5.7.Використання криптовалюти		48,60				41,35

Співвідношення активності використання різних фінансових інструментів жертвами шахрайства, залишається сталим як упродовж останніх років, так і відповідно таким самим чином характеризується тренд у післявоєнний період.

Значною у кіберпросторі є фінансова активність, що пов'язана з платежами між злочинцями (47,1%). Серед фінансових інструментів, що використовуються для здійснення платежів між злочинцями, найбільшим поширенням характеризуються – грошові мули (60,9%), використання банківських карток (60,9%) та банківські перекази (56,9%). Водночас, упродовж останніх років тренд високого рівня зберігався більше за грошовими мулами та характеризується найвищим рівнем ризику у післявоєнний період (табл.3).

Таблиця 3

Рівень ризиків фінансової активності за платежами між злочинцями

ПЛАТЕЖІ МІЖ ЗЛОЧИНЦЯМИ	Оцінка сучасного поширення	%	Масштаби збільшились	Масштаби не змінилися	Масштаби зменшились	Ризик після війни, %
4.1. Грошові мули (дропи)	-	60,9				45,62
4.2. Банківські перекази	-	56,9				42,14
4.3. Банківська картка	-	60,6				43,08
4.4. Системи оплати ваучерами (наприклад, paysafecard)		31,4				34,92

Багато кіберзалежних злочинів в певний момент породжують фіатну валюту з регульованим фінансовим сектором, незалежно від того, чи вона отримана із скомпрометованого банківського рахунка жертви чи з банкомату, зараженого шкідливим програмним забезпеченням. Доступ до цих коштів часто становить значно більший ризик, ніж дії, спрямовані на те, щоб перевести їх під контроль злочинців. Саме тут з'являється потреба в послугах третьої сторони – «грошових мулів».

«Грошові мули» – це найняті, або в деяких випадках введені в оману особи, які приймають або забирають кошти від імені злочинців. Наприклад, «грошові мули» можуть відкривати нові банківські рахунки або використовувати існуючі для

отримання коштів з рахунків, скомпрометованих банківськими троянськими програмами. Потім кошти перераховуються на інші рахунки, можливо, ті, що безпосередньо контролюються злочинцями, або забираються і передаються злочинцям в інший спосіб, наприклад, через бюро, що надають грошові послуги, за невелику частину коштів у вигляді оплати за такі послуги.

Для вербування нічого не підозрюючих «грошових мулів» використовуються різні шахрайські схеми. Більшість з них, принаймні спочатку, вважають, їх найняли на оплачувану роботу в легальній компанії. Інші «грошові мули» повністю усвідомлюють свою діяльність і є її співучасником. Таких «грошових мулів» часто можна знайти на кримінальних форумах. Вони пропонують свої послуги в обмін на частину прибутку. Професійні «грошові мули» часто є добре організованими і працюють в координованих групах.

Найчастіше «грошовими мулами» стають люди з невеликим доходом або які взагалі не мають регулярного доходу, наприклад студенти або безробітні і люди, які вперше приїхали до певної країни. У деяких європейських країнах існує значний фінансовий стимул займатися такою діяльністю.

Такій діяльності частково сприяє легкість відкриття нових рахунків, особливо в деяких європейських країнах, де є багато банків, що дозволяють клієнтам відкривати рахунок в режимі онлайн без потреби фізично відвідувати відділення або подавати документи, що посвідчують особу.

Тренд у майбутньому щодо традиційних банківських фінансових послуг хоча і є відносно меншим за рівнем ризику, у порівнянні з використанням грошових мулів, все ж у перспективі оцінюється експертним середовищем на рівні вищому 40% і зниження рівня ризику є лише відносним, у порівнянні з використанням грошових мулів.